

METODA PROJEKTU WŚRÓD METOD AKTYWIZUJĄCYCH

Metoda nauczania to systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami skierowany na określony cel dydaktyczny.

Metody aktywizujące to grupa metod charakteryzująca się tym, że w procesie zdobywania wiedzy i umiejętności oraz kształtowania postaw, uczeń przewyższa swoją aktywnością nauczyciela.

O dużym zainteresowaniu metodami aktywizującymi decyduje fakt, iż są one atrakcyjne zarówno z punktu widzenia ucznia, jak i nauczyciela. Nie bez znaczenia jest i to, że reforma edukacji wprowadziła założenia psychologii i pedagogiki humanistycznej, które w praktyce mogą być realizowane właśnie przy pomocy metod i technik aktywizujących.

Koncepcja psychologii i pedagogiki humanistycznej zakłada, że :

- każdy człowiek jest zdolny do uczenia się,
- ludzi cechuje postawa twórcza,
- uczeń jest podmiotem a nie przedmiotem nauczania,
- pozytywna samoocena sprzyja rozwojowi jednostki,
- zaangażowanie umysłu i emocji gwarantuje efektywność uczenia się,
- rzeczywiste uczenie się odbywa się przez doświadczenie.

*Słyszę i zapominam
Widzę i zapamiętam
Robię i rozumiem*

(*Konfucjusz*)

Korzyści wynikające z zastosowania metod aktywizujących :

1. Stymulują aktywność poznawczą (wzmacniają motywację do uczenia się).
2. Uruchamiają procesy myślowe oraz emocje, dzięki czemu są skuteczne.
3. Dają okazję do czynnościowego i polisensorycznego poznawania rzeczywistości.
4. Mobilizują nauczyciela i ucznia do twórczych rozwiązań.
5. Uczą prawidłowej i skutecznej komunikacji.
6. Kształtują postawę otwartości i tolerancji.
7. Rozwijają inicjatywę i wyobraźnię.

8. Uczą interpretowania i oceniania własnych działań (podnoszą samoocenę).
9. Rywalizację zastępują współdziałaniem (dają poczucie bezpieczeństwa).
10. Są atrakcyjne i niecodzienne, chronią przed nudą i monotonią.
11. Poprawiają nastrój i dodają energii, a nauka wydaje się zabawą.

Jedną z metod aktywizujących, która budzi ostatnio duże zainteresowanie jest metoda projektu. Projekt edukacyjny to metoda nauczania kształtująca wiele umiejętności, a także integrująca wiedzę z różnych dyscyplin (przedmiotów).

Wyróżniamy dwa projekty edukacyjne:

Projekt badawczy – polega na zbieraniu przez uczniów, a następnie systematyzowaniu i opracowaniu informacji dotyczących określonego zagadnienia. Przykładem takiego projektu mogą być: „Tradycje wigilijne w moim regionie”, „Patron naszej szkoły”, „Polscy nobliści”. Efekty pracy w projekcie badawczym opracowują uczniowie w formie albumu, eseju, diagramu itp., których prezentacja odbywa się w szkole.

Projekt działania lokalnego – polega na podjęciu działania np. w swojej szkole, miejscu zamieszkania, gminie. Wymaga rozpoznania przez uczniów potrzeb środowiska lokalnego w danej dziedzinie. Mogą to być projekty: „Rady na odpady”, „Ogród szkolny”, „Hałas a zdrowie”. Prezentacja może odbyć się w miejscu działania (w terenie), natomiast w szkole można zaprezentować film, zdjęcia, schematy.

Efektywność metody projektów

Skuteczność metody projektów w procesie nauczania polega na tym, że:

- rozwija samodzielność, samorządność, umiejętność współpracy i życia w grupie rówieśniczej,
- stymuluje rozwój poznawczy, emocjonalny i motoryczny,
- uwzględnia indywidualne potrzeby, zainteresowania i uzdolnienia, przygotowuje do przyszłej pracy zawodowej,
- rozwija myślenie twórcze,
- umożliwia zaprezentowanie wyników własnej pracy,
- wzmacnia motywację poznawczą,
- integruje wiedzę szkolną i pozaszkolną, łączy proces nauczania z doświadczeniem i aktywnym działaniem,
- łączy w spójną całość treści rozbite na różne przedmioty nauczania,
- daje uczniom możliwość samooceny oraz wypowiedzenia się na temat swojej pracy i działań kolegów (co było dobre, a co mniej na różnych etapach realizacji projektu).

Umiejętności kształtowane u uczniów podczas pracy metodą projektu

Stosując metodę projektu kształtujemy i rozwijamy u uczniów następujące umiejętności:

- posługiwania się sprzętem
- korzystania z różnych źródeł informacji
- operowania informacją (dobór, selekcja, ocena)
- podejmowania decyzji
- poczucia odpowiedzialności
- oceniania i samokontroli
- dostrzegania i formułowania problemów
- rozwiązywania problemów (w tym myślenie logiczne i twórcze)
- organizacji pracy np. planowania, podziału zadań
- współdziałania
- wyrażania własnych opinii i słuchania opinii innych osób
- komunikowania i innych umiejętności interpersonalnych
- prezentowania swojej pracy
- dyskutowania
- sporządzania pisemnych opracowań
- wykorzystania posiadanej oraz zdobywania nowej wiedzy potrzebnej do realizacji projektu
- rozwiązywania konfliktów – szukania kompromisu.

Wskazówki do pracy metodą projektu

Czas przeznaczony na realizację projektu zależy od wieku uczniów i ich możliwości (miesiąc, semestr, rok, a nawet kilka lat).

Czas musi być precyzyjnie określony w harmonogramie, a realizacja zadań na bieżąco monitorowana.

Projekt możemy wykorzystać do realizacji programu dydaktyczno-wychowawczego, ścieżek międzyprzedmiotowych, programów nauczania.

Projekt może być realizowany w ramach zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań.

Projekt można realizować w pojedynkę lub w grupach.

W grupie mogą być uczniowie z jednej klasy albo uczniowie z różnych klas.

Doboru uczniów do pracy w grupie można dokonać wykorzystując różne techniki np.

- a) losowo przez odliczanie, losowanie kolorowych karteczek (tyle kolorów, ile planujemy grup)
- b) spontanicznie – uczniowie dobierają się sami bez ustalonych kryteriów
- c) według zainteresowań do tematu zadaniowego
- d) narzucając – nauczyciel sam dzieli uczniów na poszczególne grupy.

W każdej grupie należy dokonać przydziału ról poszczególnym uczniom:

- **lider** – dba, by praca przebiegała we właściwej atmosferze i porządku, aktywizując kolegów do działania,
- **sekretarz** – sporządza notatki i opracowuje raport – sprawozdanie,
- **wykonawcy** – kilku uczniów, wyszukują informacje w materiałach źródłowych, porządkują je i systematyzują, przeprowadzają obserwacje i doświadczenia,
- **korespondent** – umożliwia przepływ informacji pomiędzy grupą a nauczycielami realizującymi nadzór nad projektem.

Praca w grupie zaspakaja zarówno potrzeby społeczne (poczucie przynależności i kontaktu, więzi z innymi), jak i twórcze (aktywności, samoureczywistnienia, realizacji zainteresowań). Umożliwia odniesienie korzyści indywidualnych oraz korzyści dla całego zespołu.

Korzyści indywidualne

- jestem bardziej pewny, otwarty, twórczy
- uczę się słuchać innych
- uczę się kompromisu
- mam poczucie bezpieczeństwa
- uczę się od innych
- bliżej poznaję swoich kolegów
- zaspakajam potrzeby społeczne
- doświadczam różnych ról
- wzrasta moje poczucie wartości

Korzyści dla całego zespołu

- łatwo osiągnąć cel wykorzystując pomysły wszystkich członków zespołu
- łatwiej pracować, mając wsparcie innych
- grupa zwiększa efektywność pracy indywidualnej
- wykorzystanie potencjału wszystkich uczniów
- większe tempo pracy
- dobry klimat
- uzupełniają się role
- rozkłada się odpowiedzialność

Etapy pracy metodą projektu

1. Wybór zagadnienia – wyłonienie tematu
2. Określenie celów projektu
3. Zawarcie kontraktu
4. Opracowanie programu projektu i harmonogramu działań

5. Realizacja projektu
6. Prezentacja projektu
7. Ocena projektu

1. Wybór zagadnienia – wyłonienie tematu

- a) Nauczyciel określa ogólnie zakres tematyczny przedsięwzięcia, wyznacza jego ramy. Może to być dział programu nauczania, bądź zagadnienie. Do podanych przez nauczyciela zagadnień, uczniowie w grupach opracowują propozycję tematów, wykorzystując np. mapę mentalną, czy burzę mózgów .
- b) Nauczyciel proponuje zbiór szczegółowych tematów, z których uczniowie wybierają temat do realizacji.
- c) Uczniowie bezpośrednio lub na kasecie obserwują prezentacje innego projektu. Zachęceni w ten sposób, sami proponują własne tematy.
- d) Zorganizowanie wycieczki, podczas której zrodzą się tematy do realizacji.
- e) Zorganizowanie szkolnych lub zewnętrznych konkursów może być inspiracją do realizacji projektów.
- f) W wyjątkowych sytuacjach nauczyciel określa temat projektu.

Przykładowe tematy realizowane metodą projektu

- ◆ Bądź bezpieczny na drodze
- ◆ Moja miejscowość, mój region
- ◆ Tradycje świąt wielkanocnych
- ◆ Tradycje wigilijne
- ◆ Bohaterowie dawniej i dziś
- ◆ Folder naszej gminy
- ◆ Monografia zabytkowych nagrobków na cmentarzu
- ◆ Styl życia a nasze zdrowie
- ◆ Pisarze naszego regionu
- ◆ Epoki w kulturze europejskiej
- ◆ Śladami patrona naszej szkoły
- ◆ Kobieta w literaturze i malarstwie
- ◆ Organizujemy wycieczki
- ◆ Redagujemy szkolną gazetkę
- ◆ Teatry w naszym mieście
- ◆ Woda

2. Określanie celów projektu

Opracowując cele projektu należy określić cel ogólny, w którym ujmujemy istotę realizowanego przedsięwzięcia. Jest on ogólny dla wszystkich grup zadaniowych. Cel ogólny należy uszczegółowić celami operacyjnymi w zakresie: **wiedomości, umiejętności i postaw.**

Sfera poznawcza: rozwijanie zdolności i umiejętności myślenia twórczego, korzystania z różnych źródeł informacji, umiejętności ich selekcji i analizy, wyciągania wniosków i przewidywania skutków twórczego działania.

Sfera emocjonalno – motywacyjna: rozwijanie ciekawości poznawczej, odkrywanie własnego potencjału twórczego, przewyciężanie trudności, dążenie do wzbogacenia swej wiedzy oraz doskonalenie samooceny.

Sfera działaniowa: wspieranie przedsiębiorczości, zaradności, podejmowania działań w nowych sytuacjach i realizowanie własnych pomysłów.

Cele mogą ulec zmianie, gdyż mogą podlegać weryfikacji. Cele powinny być opracowane przez nauczycieli i uczniów.

3. Zawarcie kontraktu

Kontrakt to umowa, układ ustalający zobowiązania stron. Kontrakt powinien zawierać:

- Temat projektu i jego cele
- Realizatorów projektu
- Czas realizacji projektu
- Formę wykonania projektu (produktu końcowego)
- Zadania do wykonania dla poszczególnych zespołów
- Źródła informacji
- Terminy konsultacji z nauczycielem
- Zawartość raportu (sprawozdania)
- Czas i sposób prezentacji
- Kryteria oceny projektu

W mini projektach realizowanych podczas jednych zajęć edukacyjnych kontrakty z uczniami można zawierać ustnie.

W przypadku projektów realizowanych w dłuższym czasie należy zawrzeć pisemny kontrakt z uczniami.

4.Opracowanie programu projektu i harmonogramu działań

Planowanie projektu edukacyjnego powinno rozpocząć się od określenia zasobów możliwych do wykorzystania w trakcie realizacji tego przedsięwzięcia. Można to przedstawić w formie graficznej.

Zasoby, którymi dysponuje zespół realizujący projekt.

Umiejętności i doświadczenia uczniów	Możliwość pomocy ze strony rodziców
Możliwość pomocy ze strony nauczycieli	Inne zasoby, np. szkoła, sponsorzy

Analiza tych zasobów umożliwi trafniejszy dobór i realizację zadań w grupach, a tym samym będzie miała wpływ na produkt końcowy realizowanego projektu. Po ostatecznym wyborze tematu projektu uczestnicy określają obszary tematyczne, które będą realizowane przez poszczególne zespoły. Następnie dzielą się na zespoły zadaniowe, wybierają liderów i dokonują przyporządkowania innych ról w poszczególnych zespołach. Uczniowie określają w swoich grupach szczegółowe zadania, które posłużą im do realizacji swojego obszaru tematycznego.

Etap opracowania szczegółowych zadań można zapisać w formie graficznej.

Nr zespołu	Zadania (działania szczegółowe)	Osoba odpowiedzialna za realizację określonego działania	Forma realizacji	Czas realizacji	Czas i forma prezentacji
Zespół I Obszar tematyczny					
Zespół II Obszar tematyczny					
Zespół III Obszar tematyczny					

Liczba uczestników w zespole nie powinna liczyć więcej niż 7 osób.

5. Realizacja projektu

Realizacja projektu obejmuje czas, w którym uczniowie wykonują działania szczegółowe zgodnie z przyjętym harmonogramem. Samodzielna praca uczniów dotyczy zbierania, analizy i selekcji informacji z różnych źródeł, wykorzystania zdobytej wiedzy w praktycznym działaniu, rejestrowaniu, dokumentowaniu efektów działań. Materiały służą do zaprezentowania pracy grupy i sporządzenia sprawozdania.

1) Strona tytułowa

Sprawozdanie

Z realizacji zadania.....

w ramach projektu pt.

skład zespołu zadaniowego

⇒

⇒

⇒

Czas realizacji zadania.....

2) Krótki opis z przebiegu realizacji zadania

⇒ wykaz źródeł informacji wykorzystanych podczas realizacji zadania

⇒ przedstawienie własnych rozwiązań poszczególnych zadań

⇒ analiza wyników przeprowadzonych badań

⇒ wnioski

3) Refleksje pod kątem przydatności zdobytej wiedzy (czego się nauczyli) podczas realizacji projektu.

4) Informacje dotyczące trudności, jakie wystąpiły w czasie realizacji zadań i sposoby radzenia sobie z nimi.

5) Krótka autorefleksja na temat atmosfery i współpracy w zespole, wspólnych przeżyć.

6) Załączniki np. wzory ankiet, opracowane zasady, gry dydaktyczne, graficzne przedstawienie wyników badań, zdjęcia, notatki z wywiadów, inne opracowania.

6. Prezentacja projektu

Prezentacja to ostatni etap realizacji projektu. Należy ściśle określić czas prezentacji zebranych informacji. Forma prezentacji zależy od grupy. Mogą być różne formy prezentacji np.

- wystawa prac wykonanych przez uczniów wraz z krótkim komentarzem (mapy, albumy, rysunki)
- odczyt, prelekcja, wykład, seminarium
- inscenizacje
- gry dydaktyczne
- foldery, np. gminy, miasta, regionu
- twórczość literacka, np. poezja, eseje
- pokaz filmu wideo
- prezentacja modelu

W prezentacji uczestniczyć mogą dyrekcja, grono pedagogiczne, rodzice, przedstawiciele samorządu lokalnego, sponsorzy, uczniowie z innych szkół. W prezentacji powinni brać udział wszyscy uczniowie. Wskazane jest wykorzystanie np. plakatów do zareklamowania prezentacji.

7. Ocena projektu

Kryteria oceniania projektu

- ⇒ Oryginalność planowanego działania
- ⇒ Zbieranie i opracowanie materiałów teoretycznych
- ⇒ Działania praktyczne
- ⇒ Sposób i forma prezentacji
- ⇒ Praca w grupie
- ⇒ Możliwość zastosowania projektu w praktyce

Kto dokonuje oceny?

- ⇒ Uczniowie realizujący projekt
- ⇒ Nauczyciel lub zespół nauczycieli koordynujących projekt
- ⇒ Komisja oceniająca np. prezentację (eksperti, zaproszeni goście, uczniowie nie biorący udziału w projekcie)

Ewaluacja projektów edukacyjnych

Ewaluacja jest procesem polegającym na zbieraniu, analizie i interpretacji danych związanych z oceną efektywności realizowanych przedsięwzięć w ramach projektów edukacyjnych. Stosujemy **ewaluację kształtującą** – prowadzoną w czasie trwania projektu oraz **ewaluację sumującą** – dokonaną na zakończenie realizacji projektu.

Opracowała Elżbieta Jaglarz

Bibliografia:

J. Krzyżewska – „ Aktywizujące metody i techniki w edukacji ”

J. Harris Helm, L.G. Katz – „ Mali Badacze – metoda projektu w edukacji elementarnej ”

J. Kujawiński – „ Rozwijanie twórczej aktywności uczniów klas początkowych”

R. Więckowski - „ Metody wspierania aktywności edukacyjnej dzieci ”